

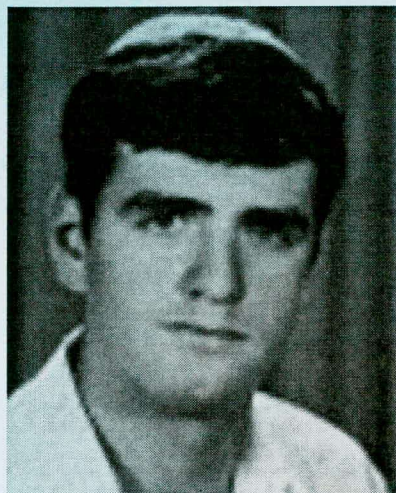

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

סמל משה טל ז"ל

בן חנה וצבי

נולד בירושלים

בתאריך כ"ב בחשון תשי"ד, 31/10/1953

התגורר בירושלים

התגייס ביולי 1971

שרת בחיל שריון

נפל בקרב

בתאריך כ"ט בתשרי תשל"ד, 25/10/1973

נקבר בהר הרצל

אזור: ה חלקה: 4 שורה: 5 קבר: 2

הותיר אחריו אישה ובן, הורים,

ארבעה אחים ואחות

בן 20 בנפלו

קורות חיים

משה, בן חנה וצבי-אלימלך, נולד ביום כ"ב בחשון תשי"ד (31.10.1953) בירושלים. בעיר הולדתו למד בבית-הספר היסודי "נוה עציון", ואחרי-כן המשיך את לימודיו בישיבה התיכונית "ישיבת בני עקיבא" בכפר הרא"ה ובישיבה התיכונית קרית חינוך "מבשרת ציון", במבשרת ירושלים. משה היה התלמיד המצטיין בכיתתו בבית-הספר היסודי והשתתף בכל פעילות חברתית שנערכה שם. יתר על כן היה חבר בתנועת "בני עקיבא", בשבט "מוריה", בסניף ירושלים, וברבות הימים גם הדריך בתנועה. לאחר שלמד שנתיים בישיבה בכפר הרא"ה - ישיבה שלמדו בה גם אביו וגם אחיו הבכור - יצא להקים ישיבה במבשרת ירושלים. לדברי רבו, היה הוא מעמודי התווך באותה חבורה, שהתנדבה למלאכת ההקמה ובקשה לשמש דוגמה ומופת לתלמידים הצעירים. הוא רצה להיות שותף ליצירה ולעשות את הדברים במו ידיו; וכך עזר וסיקל והשקיע זמן רב בטיפוח הישיבה ובבנייתה. כשסיים את לימודיו בישיבה התיכונית, התלבט משה אם לעבוד בהדרכת נוער בעיירת פיתוח, או להמשיך בלימודים בישיבה גבוהה. לבסוף החליט לשלב את שירותו הצבאי בלימוד תורה ב"ישיבת הסדר", והחל ללמוד בישיבת "הר-עציון" שבאלון-שבות, בגוש עציון. משה ראה את ייעודו בחינוך נוער בעייתי פיתוח וכד', בקירוב לבבות לדרכי תורה ובהוראה, ואמנם הקדיש את כל כוחותיו להכשרת עצמו לתפקיד זה. הוא הבין ששומה על אדם להשקיע בלימוד עצמו, לפני שיבקש ללמד לזולתו. בשנות לימודיו בישיבה היה פעיל ב"גשר" (תנועה לקירוב לבבות בין שומרי מצוות לבין שאינם שומרים מצוות).

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

לדברי רבו, חיפש את דרכו המיוחדת בעבודת השם. הוא הגה הרבה באהבת ארץ-ישראל, בגאולת העם ובכתבי הרב קוק. הייתה לו יכולת ליצור קשר עם צעירים, ורבים ביקשו לשמוע שיעורים ושיחות רק מפיו. משה אהב את הבריות, הרבה מאוד לעזור לזולת, ואוזנו הייתה כרויה להאזין להתלבטויותיהם ולצרותיהם של אחרים. תמיד שאף להתקדם, תבע מעצמו שלמות ונאבק עם עצמו בעקשנות לתיקון המידות. היו בו נכונות ורצון לשאת בעול, לעשות לפניו מהמוטל עליו. הוא לא היה מסוגל ליהנות מעמלם של אחרים, ובכל מקום שנתקל בבעיה או במשימה - חש שמחובתו להטות כתף כדי לפתור ולעשות, ולכן לא בחל בשום עבודה. הוא למד תורה בשקידה, ביגיעה רבה וביסודיות, ולא הניח סוגיה, עד שלא נתבהרו ונתלבנו לו הדברים. משה לימד תמיד זכות על חבריו ונזהר ביותר שלא לפגוע בזולת. הוא חש אחריות לחברה בכל מקום והצליח לקרב את הלבבות. היה תם וישר והאמונה להטה בלבו. לדברי חברו, התאחדו בו גבורה וענווה אמיתית. למרות יכולתו הרבה, היה אומר שהוא רוצה להיות מורה בבית-ספר יסודי, כי החינוך מתחיל מלמטה, מהיסוד.

משה גויס לצה"ל בסוף יולי 1971 והוצב לנח"ל, כתלמיד ב"ישיבת הסדר". לאחר הטירונות עשה של"ת בישיבת "הר עציון" באלון שבות. לאחר שהשתלם בקורס מקצועות טנק "סנטוריון" וסיים את הקורס בהצטיינות, שירת כנהג טנק בחטיבת שריון. כשישה שבועות לפני שפרצה המלחמה נשא משה לאישה את חברתו להדרכה בתנועת הנוער. סמלי הוא שאדם בעל תודעה ויכולת של שליחות נפרד מחבריו בישיבה ביום הכיפורים בתפילת "נעילה", כשהוא עובר לפני התיבה כשליח-ציבור. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, נקרא משה מהישיבה ליחידתו ונלחם עמה בקרבות הבלימה בסיני, וכן השתתף בחציית תעלת סואץ ובקרבות שנאסרו בצדה המערבי של התעלה. הוא הרבה לעודד את חבריו ברגעים קשים, ואף במכשיר הקשר השמיע להם פסוקים שנשכו בהם ביטחון. לדברי מפקדו, מילא משה את תפקידיו בדבקות, בנאמנות ובמסירות נפש. ביום כ"ט בתשרי תשל"ד (25.10.1973), יום לאחר שנכנסה הפסקת האש לתוקפה, נפגע הטנק שלו באש טנק של המצרים שהיה במארב, ומשה נפגע ונהרג, אצל צומת "רד" ליד המשושה, מצפון לעיר סואץ, הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו אישה ובן (בנו, שנולד לאחר נופלו, נקרא על-שמו "משה-חיי"), הורים, ארבעה אחים ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה: "משה היה איש צוות מעולה ולוחם אמיץ-לב, אשר ביצע את המשימות המוטלות עליו בגבורה ובחירוף-נפש. הוא התחבב על חבריו ועל מפקדיו והשרה ביטחון על כולנו".

הוריו תרמו לזכרו ספר תורה לבית-הכנסת בקרית חינוך, מבשרת-ציון; הוריו, קרובים וידידים הקימו על-שמו חדר עיון וספרייה בישיבת "הר עציון" באלון שבות; ישיבת "הר עציון" באלון שבות הוציאה לאור חוברת בשם "שמונה נסיכי אדם" לזכר תלמידה שנפלו במלחמה, ובה רשימה על דמותו; חטיבת נתקיה הוציאה לאור חוברת בשם "ההולכים ראשונה", ובה רשימה עליו.

(דף זה הוא חלק ממפעל ההנצחה הממלכתי 'יזכור', שנערך ע"י משרד הביטחון)

טל, משה

משה, בן חנה וצבי-אלימלך, נולד ביום כ"ב בחשון תשי"ד (31.10.1953) בירושלים. בעיר הולדתו למד בבית-הספר היסודי "נוה עציון", ואחרי-כן המשיך את לימודיו בישיבה התיכונית "ישיבת בני עקיבא" בכפר הרא"ה ובישיבה התיכונית קרית חינוך "מבשרת ציון", במבשרת ירושלים. משה היה התלמיד המצטיין בכיתתו בבית-הספר היסודי והשתתף בכל פעילות חברתית שנערכה שם. יתר על כן היה חבר בתנועת "בני עקיבא", בשבט "מוריה", בסניף ירושלים, וברבות הימים גם הדריך בתנועה. לאחר שלמד שנתיים בישיבה בכפר הרא"ה – ישיבה שלמדו בה גם אביו וגם אחיו הבכור – יצא להקים ישיבה במבשרת ירושלים. לדברי רבו, היה הוא מעמודי התווך באותה חבורה, שהתנדבה למלאכת ההקמה ובקשה לשמש דוגמה ומופת לתלמידים הצעירים. הוא רצה להיות שותף ליצירה ולעשות את הדברים במו ידיו; וכך עדר וסיקל והשקיע זמן רב בטיפול הישיבה ובבנייתה. כשסיים את לימודיו בישיבה התיכונית, התלבט משה אם לעבוד בהדרכת נוער בעירת פיתוח, או להמשיך בלימודים בישיבה גבוהה. לבסוף החליט לשלב את שירותו הצבאי בלימוד תורה ב"ישיבת הסדר", והחל ללמוד בישיבת "הר-עציון" שבאלון-שבות, בגוש עציון. משה ראה את ייעודו בחינוך נוער בעייתי בעירות פיתוח וכד', בקירוב לבבות לדרכי תורה ובהוראה, ואמנם הקדיש את כל כוחותיו להכשרת עצמו לתפקיד זה. הוא הבין ששומה על אדם להשקיע בלימוד עצמו, לפני שיבקש ללמד לזולתו. בשנות לימודיו בישיבה היה פעיל ב"גשר" (תנועה לקירוב לבבות בין שומרי מצוות לבין שאינם שומרים מצוות). לדברי רבו, חיפש את דרכו המיוחדת בעבודת השם. הוא הגה הרבה באהבת ארץ-ישראל, בגאולת העם ובכתבי הרב קוק. הייתה לו יכולת ליצור קשר עם צעירים, ורבים ביקשו לשמוע שיעורים ושיחות רק מפיו. משה אהב את הבריות, הרבה מאוד לעזור לזולת, ואוזנו הייתה כרויה להאזין להתלבטויותיהם ולצרותיהם של אחרים. תמיד שאף להתקדם, חבץ מעצמו שלמות ונאבק עם עצמו בעקשנות לתיקון המידות. היו בו נכונות ורצון לשאת בעול, לעשות לפניו מהמוטל עליו. הוא לא היה מסוגל ליהנות מעמלם של אחרים, ובכל מקום שנתקל בבעיה או במשימה – חש שמחובתו להטות כתף כדי לפתור ולעשות, ולכן לא בחל בשום עבודה. הוא למד תורה בשקידה, ביגיעה רבה וביסודיות, ולא הניח סוגיה, עד שלא נתבהרו ונתלבנו לו הדברים. משה לימד תמיד זכות על חבריו ונוהר ביותר שלא לפגוע בזולת. הוא חש אחריות לחברה בכל מקום והצליח לקרב את הלבבות. היה תם וישר והאמונה להטה בלבו. לדברי חברו, התאחדו בו גבורה וענווה אמיתית. למרות יכולתו הרבה, היה אומר שהוא רוצה להיות מורה בבית-ספר יסודי, כי החינוך מתחיל מלמטה, מהיסוד.

משה גויס לצה"ל בסוף יולי 1971 והוצב לנח"ל, כתלמיד ב"ישיבת הסדר". לאחר הטירונות עשה של"ת בישיבת "הר עציון" באלון שבות. לאחר שהשתלם בקורס מקצועות טנק "סנטוריון" וסיים את הקורס בהצטיינות, שירת כנהג טנק בחטיבת שריון. כשישה שבועות לפני שפרצה המלחמה נשא משה לאישה את חברתו להדרכה בתנועת הנוער. סמלי הוא שאדם בעל תודעה ויכולת של שליחות נפרד מחבריו בישיבה ביום הכיפורים בתפילת "נעילה", כשהוא עובר לפני התיבה כשליח-ציבור. כשפרצה מלחמת יום הכיפורים, נקרא משה מהישיבה ליחידתו ונלחם עמה בקרבות הבלימה בסיני, וכן השתתף בחציית תעלת סואץ ובקרבות שנאסרו בצדה המערבי של התעלה. הוא הרבה לעודד את חבריו ברגעים קשים, ואף במכשיר הקשר השמיע להם פסוקים שנסכו בהם ביטחון. לדברי מפקדו, מילא משה את תפקידיו בדבקות, בנאמנות ובמסירות נפש. ביום כ"ט בתשרי תשל"ד (25.10.1973), יום לאחר שנכנסה הפסקת האש לתוקפה, נפגע הטנק שלו באש טנק של המצרים שהיה במארב, ומשה נפגע ונהרג, אצל צומת "רד" ליד המשושה, מצפון לעיר סואץ. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין הצבאי בהר-הרצל. השאיר אחריו אישה ובן (בנו, שנולד לאחר נופלו, נקרא על-שמו "משה-חי"), הורים, ארבעה אחים ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סמל.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה: "משה היה איש צוות מעולה ולוחם אמיץ-לב, אשר ביצע את המשימות המוטלות עליו בגבורה ובחירוף-נפש. הוא התחבב על חבריו ועל מפקדיו והשרה ביטחון על כולנו".

הוריו תרמו לזכרו ספר תורה לבית-הכנסת בקרית חינוך, מבשרת-ציון; הוריו, קרובים וידידים הקימו על-שמו חדר עיון וספרייה בישיבת "הר עציון" באלון שבות; ישיבת "הר עציון" באלון שבות הוציאה לאור חוברת בשם "שמונה נסיכי אדם" לזכר תלמידיה שנפלו במלחמה, ובה רשימה על דמותו; חטיבת נתק'ה הוציאה לאור חוברת בשם "ההולכים ראשונה", ובה רשימה עליו.

ואֶבְרַח אֶל הַהָרִים

ואֶבְרַח אֶל הַהָרִים –
אֵלֶיךָ, אֱהוּבָה שְׁלִי...
לֹא שֶׁעָרַמְתִּי כִּי אֶת מַחֲכָה לִי שָׁם
אֶדְ אֲוִיר־הָרִים שֶׁאֶפְתִּי
וְאֶזְכֹּר אֶת שְׁנִינוֹ
יַחַד...

הוּ כַּמָּה שְׁנֵאתִיךָ
מִסִּבַּת-עֲוֹנִים זֶה
שֶׁל מַחֲלוּת-דְּשָׁדוּשׁ חֲסֵר־תְּכָלִית
חַת-חַת-וְשִׁמְתִים,
חַת-חַת-וְשִׁמְתִים...
לֹא הָיָה בְּאוֹתוֹ קֶצֶב
כִּדִּי לְהַשְׁכִּירָנִי
וּכְדִּי לְהַשְׁכִּיחַ מִמֶּנִּי.
נִהְפֹּךְ הוּא!
לֹא יִכְלָתִי שֶׁאֵת אוֹתָם
יַחֲדוֹ אֶתֶךָ –

ואֶבְרַח אֶל הַהָרִים
טְרוּף שֶׁכְּרוֹן שֶׁל צִלִּילוֹת-גִּבְהִים
שֶׁבְּדָמִי נִמְסָקָה;
וְאֶרֶץ עַד לִכְאֹב וּלְלֹאוֹת.
נִמְלֻטָמִי מִשְׁעֵמוֹם דְּחוּס
שֶׁל נִשְׁפִּיחַ בְּיוֹם שֶׁשִׁי בְּעָרֵב
אֶל הַהָרִים,
לְכוּכְבִּים –
וְאֵלֶיךָ, אֱהוּבָה...

אֵיךְ אוֹכַל לְשִׁיר לָךְ עַל בְּדִידוֹת
אֵלֶיךָ כִּי בְּרַחֲמֵי מֶן תַּחֲדָלּוֹן...
לְשִׁכְחוֹ רְצִיתִי
בְּרִנָּה שֶׁל פִּכְחוֹת,
בְּבוֹא צִלִּילוֹת-פְּתָאֵם עָלַי,
ואֶבְרַח אֶל הַהָרִים –
לְכוּכְבִּים –
אֵלֶיךָ, אֱהוּבָה...

עַל בֵּית־הַסֵּפֶר הַתִּיכוֹן וְדֶרֶכּוֹ הַחֲנוּכִית

קיימים חוגים שונים ומגוונים, פעולות-תרבות ופעולות-ספורט — ובית-הספר עומד במבחן. ובשטח פעילות-הגדנ"ע אין ספק שה"ריאלי" פועל יותר מכל מוסד חינוכי אחר — והתוצאות תעדנה.

בצדן של המעלות שציינתי קיימים, כמובן, גם ליקויים, ובחלקם חמורים מאד. בראש ובראשונה מתכוון אני לשיטת "העבודות-בכתב". ובכוונה קראתי לכך "שיטה", משום שבבית-הספר הריאלי הפכו העבודות-בכתב לשיטה, לפולחן קדוש ולדרך-לימודים ראשית ושלטת. הסטטיסטיקה של שני השלישים הראשונים של שנת-הלימודים בכיתתי מראה על עבודה-בכתב אחת מדי שבוע בשבוע לפחות. בבית-הספר הריאלי העבודה-בכתב היא אשר קובעת, כמעט תמיד, את ציון השליש של התלמיד. העבודה-בכתב משקפת בעיני המורים — ולדעתם — את ידיעותיו של התלמיד, ולכן הציון הוא צודק — ודבר זה אינו נכון! הוכח שאפשר להתכונן לעבודה-בכתב יום אחד לפני בחינה ולקבל ציון טוב, וזאת גם על חומר שקודם-לכן לא היה לתלמיד שמץ של מושג בו. לעומת זאת ישנם תלמידים שלמרות שהם שולטים בחומר, הרי הם מתרגשים יתר על המידה בבחינה, או שאינם יודעים לסגנן דבריהם כהלכה ונמצא ציונם נפגע. קרה שעד השליש השני היו לפחות שני מורים שלא הכירו כלל את שם-התלמיד; על סמך מה, איפוא, נקבע הציון? רק על סמך הציון של העבודה-בכתב הרשום בפנקס-המורים (ועוד על סמך כמה ציונים של בוחנים, שערכם משני לגמרי בחשובי-המורה).

אי-לכך הפכה ההכנה של התלמיד לקראת הבחינה למעין "פסיכוזה". כמה תלמידים חסרים מבית-הספר יום לפני הבחינה, ותופעה זו גוררת אחריה ירידה ברמת-הלימודים של התלמיד; אין לך כל אפשרות ורצון ללימוד סדיר (הן בגלל המאמץ המוגזם המושקע בהכנה לבחינה, והן בגלל הידיעה כי בבחינה יוכל ממילא לשפר את ציונו; ולכן לא כדאי לו המאמץ כל השנה!) והחומר שעליו התכונן לבחינה נשכח ממנו לאחר יום או יומיים, והוא נשאר קרח מכאן ומכאן (אך לא מבחינת הציון, אם הצליח).

תשובתי לטענת המורים, כי העבודה-בכתב מהווה מעין "לחץ" על התלמיד להכריחו ללמוד היא, כי "לחץ" יעיל לאין ערוך ניתן להפעיל על-ידי שיט! הבוחנים (בוחני-פתע) שלמרות שהמורים מדברים עליהם רבות, הרי משום-מה הם ממעיטים לבצעם. הבחן מכריח את התלמיד ללימוד שוטף ובמרומת-הזמן כשיתרגל לשיטה וייכנס לשיגרת-לימוד ללא פחד מפני העבודה-בכתב המתקרבת, תיעלם ממנו גם המתיחות.

נקודה נוספת לשלילה היא שיטת המגמות כפי שהיא נהוגה בבית-הספר. לדעתי, הפסקת הלימוד של מקצועות

ברצוני להעלות בזה הרהורים על בית-ספרי * ועל דרכו החינוכית מנקודת-ראות של בוגר ומסיים.

בשיחתי עם אחד המורים ולאחר שהעליתי בפניו כל אותן הטענות השגורות בפייכל נגד בית-הספר, ענה ואמר לי:

"דבר טוב אחד אתה יכול לומר על בית-הספר הזה והוא — — —"

"שלומדים בו", השלמתי את דבריו.

ואמנם כן הוא: עם כל ההאשמות הנכונות והמוטעות, אוכל לומר בפה מלא כי בבית-הספר הריאלי מקבל התלמיד השכלה תיכונית נרחבת וטובה, בהשוואה לרמתם של שאר בתי-הספר האחרים בארץ (עד כמה שהדבר ידוע לי מסיפורי אחרים ומתוך נסיון עצמי בבתי-ספר אחרים). רמת-הלימוד ב"ריאלי" היא ללא ספק מעל לכל השוואה לבתי-ספר אחרים, וגם רמתם של חלק גדול מהמורים גבוהה יותר (יתרון שהולך ונעלם עם חלוף הזמן ועם הצטרפות דור חדש של מורים).

לעומת רוב בתי-הספר התיכוניים שהפכו לבתי-חרושת לבחינות-בגרות, ולאור העובדה שתעודת-הבגרות הפכה למה שהפכה (מיסמך המקנה זכות כניסה למקומות מסויימים ללא כל יחס לידיעותיו האמיתיות של מחזיקו), עומד בית-הספר בדרכו החינוכית ובשיטות-הלימוד. בית-הספר אינו מלמד אך ורק לשם השגת תעודת-הבגרות על-ידי בוגריו; נלמדים מקצועות שהם מעבר לדרישת משרד-החינוך, המקנים השכלה כללית נרחבת, וגם במקצועות-הבחינה נלמד חומר רב נוסף על חומר-הבחינה (כל זה אינו אמור לגבי הכיתה השמינית, כמובן). מאידך גיסא, קיימת גם ב"ריאלי" הצטמצמות מוגזמת בחומר-הלימוד מבחינה אחרת. אך על כך — לחוד.

בית-הספר מנסה ומשתדל להקנות לנו ערכים חינוכיים. בתחום הקניית תכונות-מוסר-ואופי לא הצליח בית-הספר להניח את דעתנו, וזאת בגלל קווים מנוגדים בשיטות החינוך (מבלי להיכנס לבעייה אם ניתן להקנות ערכי-מוסר לנערים מתבגרים); מחד גיסא — הסברה והטפה ליושר, לכנות ולהליכות צנועות, ומאידך גיסא — שיטת העבודות בכתב ההורסת כל חלקה טובה. אולם כאשר אני מדבר על החיוב בפעולותיו החינוכיות, אני מתכוון בעיקר לפעולות בתחום החברתי; פעולות העזרה לישובי-עולים ולישובי-ספר, הקמת מועדוני-נוער בשכונות-עוני, מפעלי-הפרה ועוד רבות אחרות. אמנם התוצאות אינן משיגות-רצון מבחינת מספר המשתתפים מבין התלמידים לעומת מה שניתן היה להשיג, אולם ביחס למצב הכללי של מגמת החינוך בארץ, תבורך פעולתו זו של בית-הספר ומי יתן והיו עוד רבים כמותו! גם בתחום פעולות-החברה הפנימיות

* משה היה מבוגרי בית-הספר הריאלי.

מסויימים שאינם שייכים ישירות למגמה, לאחר כיתה ד' (היא הששית בבית-הספר התיכון), היא דבר בלתי-רצוי. התלמיד במגמה החברתית, המפסיק ללמוד מתמטיקה, שוכח במשך השנתיים את רוב-רובו של החומר שלמד ואינו מפיק ממנו תועלת, שלעתים קרובות הוא נדרש להפיק (בלימודי הכלכלה, למשל). ניתוק זה ממקצועות מסויימים וקביעת מספר המקצועות במגמה (ששה-שבעה מקצועות) מביאים את התלמיד לידי בורות מסויימת בשטחים שהוא אינו לומד אותם ושהם לעתים

חשובים ביותר. התלמיד במגמה הריאליסטית מנותק מדברי-ימי-עולם של המאה העשרים ומדברי-ימי-עמו, מנותק מבעיות התקופה בכלכלה, סוציולוגיה וכו', בעיות שבהן הוא נתקל על כל צעד ושעל בחיי היומיום, ולעתים קרובות אינו יודע את פשרן. לדעתי אין צורך בצמצום מקצועות-המגמה עד כדי כך, משום שלדעתי מטרת בית-הספר התיכון היא לתת חינוך כללי לתלמיד ולהרחיב את אפקיו, ואילו את לימודיו המקצועיים והמיוחדים יעשה לאחר-מכן במוסד גבוה יותר.